

УДК 330.341.1:334.012.63(477)

Слінко В. І., студент 1 курсу магістерського рівня освіти
Київський національний університет технологій та дизайну

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: БАР'ЄРИ ДЛЯ СТАРТАПІВ ТА АДАПТАЦІЯ СВІТОВИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ЗРОСТАННЯ

У сучасних умовах глобальної економічної трансформації інноваційна діяльність набуває статусу ключового фактора конкурентоспроможності національних економік. Для України, яка переживає виклики повномасштабної агресії та післявоєнного відновлення, особливості функціонування інноваційних підприємств та реалізації стартап проектів стають не лише інструментом економічної стабілізації, але й каталізатором соціального прогресу. Дослідження ролі інновацій у економічному зростанні та соціальному розвитку країни дозволяє виявити потенціал для переходу від ресурсної моделі економіки до інноваційно-орієнтованої.

Метою дослідження є аналіз бар'єрів, що гальмують розвиток інноваційного сектору в Україні, та оцінка методів адаптації світового досвіду до національних реалій. Об'єктом дослідження є інноваційні підприємства та стартапи як суб'єкти економічного зростання, а предметом – їхня специфіка в українському контексті.

Інноваційна діяльність в Україні характеризується високим потенціалом людського капіталу, але стикається з системними викликами, що обмежують її внесок у економічне зростання та соціальний розвиток. Роль інновацій у цих процесах є багатогранною: вони стимулюють технологічні зміни, підвищують продуктивність праці та сприяють створенню нових робочих місць, що особливо актуально в умовах воєнної деструкції. За даними аналізу, інноваційні підприємства, впроваджуючи нововведення на основі науково-дослідних робіт, забезпечують економію ресурсів та зростання конкурентоспроможності, з часткою інноваційних товарів в експорті, що зросла на 5% з 2010 року [2, с. 60]. У соціальному вимірі інновації сприяють покращенню якості життя через модернізацію інфраструктури, зайнятість кваліфікованих кадрів та збереження культурної спадщини. Вітчизняні дослідження підкреслюють, що ІКТ-сектор може стати драйвером зростання продуктивності, генеруючи до 20% ВВП до 2030 року, якщо інтегрувати наукові розробки у комерційний сектор.

Проте реалізація стартап проектів стикається з суттєвими перепонами. Основними бар'єрами є недостатнє фінансування, що проявляється у скороченні витрат на дослідження та відтік кваліфікованих кадрів (brain drain), спричинений війною та низьким рівнем оплати праці науковців. В Україні лише 24% суб'єктів економіки залучені до інновацій проти 70% у розвинених країнах, а частка приватних інвестицій у інновації у галузі ІКТ не перевищує 19% [2, с. 60]. Структурні проблеми включають радянську спадщину: роз'єднання R&D-інститутів від університетів, залежність від державного фінансування [1]. Адміністративні бар'єри, такі як відсутність пільгового оподаткування для венчурів та монополізація ринку, ускладнюють масштабування стартапів, а війна призвела до руйнування 21% наукових установ та еміграції чверті науковців.

Для подолання цих перепон пропонується адаптація світового досвіду до українських реалій. Зарубіжні моделі, як у США та ЄС, рекомендують впровадження підходу «performance-based funding» (PBF) (фінансування на основі результатів), де університети отримують автономію для фандрейзингу та комерціалізації, з КРІ для оцінки ефективності [1]. Досвід Німеччини та Швеції з акцентом на регіональні інноваційні кластери та модель "подвійної підтримки" (субсидії разом із дослідницькими радами) можна адаптувати для України, створивши технопарки в регіонах, пошкоджених війною, зі спрощеною державною акредитацією без зайвої бюрократії. Вітчизняні автори пропонують HRM-моделі для утримання талантів: індивідуальні кар'єрні плани, програми наставництва та фінансові стимули (премії за патенти), інтегровані з гнучким графіком та віддаленою роботою [3, с. 88]. Щодо венчурного фінансування, рекомендується запровадження фондів «бізнес-ангелів» із наданням податкових пільг та організацією спеціалізованих виставок для укладання угод [2, с. 61 - 62].

Інновації становлять стратегічний імператив для України як потужний локомотив економічного зростання та соціального трансформаційного розвитку, здатний не лише компенсувати втрати пов'язані з війною, але й забезпечити стале лідерство в регіональній та глобальній економіці. Проте цей потенціал залишиться нереалізованим без негайного, скоординованого подолання системних бар'єрів через прискорену адаптацію перевіреного світового досвіду – від PBF до венчурних екосистем і глобальних партнерств, – що унеможливить стагнацію, прискорить перехід до високотехнологічної моделі та гарантує відновлення на рівні провідних інноваційних країн.

Список використаних джерел:

1. Ukraine's Science, Technology, and Innovation Ecosystem: An Engine of Economic Growth / Center for Strategic and International Studies. Washington, DC: CSIS, 2023. 20 p. URL: <https://www.csis.org/analysis/ukraines-science-technology-and-innovation-ecosystem-engine-economic-growth>.
2. Кукушка І. В. Інновації як дієвий інструмент розвитку країни в умовах воєнного стану // Економіка: реалії часу. 2022. № 6 (146). С. 55–64. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2022/12/12.22. topic_Iryna-V.-Kukushka-55-64.pdf.
3. Іваненко А. П., Кравченко О. В. Інноваційні чинники економічного зростання // Актуальні проблеми економіки та підприємництва. 2024. Вип. 5. С. 84–92. URL: https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/35281/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20apie%2024_r05_a17.pdf.